

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityisten arkistojen valtionavusta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki yksityisten arkistojen valtionavusta. Lailla korvataan yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta vuonna 1975 voimaan tullut laki.

Ehdotuksen mukaan yksityisille arkistoille, joilla on huomattavaa tieteellistä merkitystä, voidaan myöntää pysyväisluonteista valtionavustusta. Arkiston hyväksyy pysyväisluonteiseen valtionavustukseen oikeutetuksi opetusministeriö. Laissa säädetään edellytyksistä, jotka pysyväisluonteiseen valtionavustukseen oikeutetun arkiston tulee täyttää. Arkistoille voidaan lisäksi myöntää harkinnanvaraista avustusta erityisiin kehittämishankkei-

siin tai useampien arkistojen yhteisiin hankkeisiin. Lain mukaisten avustusten osalta valtionapuviranomainen on Kansallisarkisto. Valtionavustuksiin sovelletaan muutoin valtionavustuslain säännöksiä. Valtionavustukset myönnetään ensi sijassa tieteen edistämiseen osoitetuista veikkauksen ja raha-arpaisten voittovaroista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2007 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2007 alusta.

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Arkistotoimen on tarkoitus asiakirjojen ja muiden tallenteiden muodossa säilyttää menneisyydessä syntynyt ja nykyhetkellä syntyvä kansallinen kulttuuriperintö sekä pitää sitä yhteiskunnan ja kansalaisten käytettävissä tiedon tarpeen tyydyttämiseksi. Julkisesta arkistotoimesta säädetään arkistolaissa (831/1994), ja sen mukaan viranomaiset vastaavat oman arkistotoimensa järjestämisestä ja asiakirjojensa säilyttämisestä. Arkistolaitos antaa määräyksiä viranomaisten pysyvästi säilytettävien asiakirjojen hoidosta ja huolehtii näin viranomaisten kulttuuriperinnön vaalimisesta. Kuntien ja kuntayhtymien kulttuuriperintöä säilytetään niiden omissa keskusarkistoissa.

Vastaavia velvoitteita ei ole kuitenkaan säädetty yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden asiakirjojen pysyvälle säilyttämiselle, vaikka huomattava osa yhteiskunnallisesta toiminnasta ja päätöksenteon taustatyöstä nykyisin tapahtuu poliittisissa puolueissa ja yksityisluonteisissa järjestöissä. Näiden yhteisöjen ja niissä vaikuttaneiden henkilöiden arkistoaineistoilla on myös huomattava tutkimuksellinen merkitys. Lisäksi on perusteltua säilyttää pysyvästi myös elinkeinoelämää valaiseva teollisuus- ja liikeyritysten asiakirja-aineisto. Yhteiskuntaa, sen osa-alueita ja yksityisten kansalaisten elämää ja toimintaa eri elämänalueilla ei ole mahdollista tutkia ja valaista yksinomaan viranomaisasiakirjojen pohjalta.

Yksityiset keskusarkistot ovat valtionavun turvin voineet koota henkistä perintöä, kulttuuri- ja talouselämää sekä kansalaistoimintaa ja yksityisiä henkilöitä koskevan ainutlaatuisen lähdeaineiston, joka on niin laaja, että arkistolaitos tuskin olisi voinut sitä vastaanottaa. Näiden arkistojen nauttima luottamus omien viiteryhmiensä piirissä on myötävaikuttanut aktiiviseen ja motivoituneeseen lelu-toimintaan, johon valtion organisaatio ei ehkä olisi pystynyt. On myös todennäköistä,

että monet arkistonmuodostajat eivät olisi olleet edes halukkaita luovuttamaan asiakirjojaan arkistolaitokselle.

Yksityisillä keskusarkistoilla on myös hallussaan laajat käsikirjastot, mittavia valokuvakokoelmia, muistitietoa, julisteita ja piirustuksia sekä audiovisuaalista aineistoa ja äänitteitä.

Arkistolaitoksen tehtäviin kuuluu vastaanottaa, säilyttää ja saattaa käyttöön myös yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen asiakirjoja. Sillä on kuitenkin rajalliset mahdollisuudet ottaa vastaan laajoja yksityisluonteisia arkistoja. Yksityisluontoisten arkistojen valtionapujärjestelmä on jo kolmen vuosikymmenen ajan kannustanut yksityisiä yhteisöjä ja henkilöitä huolehtimaan oman kulttuuriperintönsä vaalimisesta, järjestämällä ja säilyttämällä pysyvää arvoa omaavia asiakirjojaan ja luovuttamalla niitä tutkijoiden käyttöön. Valtionapujärjestelmä on tarjonnut arkistolaitokselle mahdollisuuden ohjata yksityisarkistoja oman alansa keskusarkistoihin ja samalla antanut Kansallisarkistolle, valtionapua myöntävänä viranomaisena, valtuudet koordinoita valtionapua saavien arkistojen toimintaa ja valvoa, että niissä noudatetaan hyvän arkistotoimen periaatteita.

Yksityisten keskusarkistojen aineistot ovat samoin edellytyksin kaikkien tutkijoiden käytettävissä, ja niiden julkisuuteen nähden sovelletaan yleisiä arkistolain ja julkisuuslain periaatteita. Arkistoilla on Kansallisarkiston hyväksymät säilytystilat ja ammattitaitoinen henkilökunta.

Kansallisarkisto on lain nojalla voinut ohjata, valvoa ja koordinoita yksityisten keskusarkistojen toimintaa. Nykyinen valtionapujärjestelmä on ollut myös keskeinen instrumentti kehitettäessä aktiivisempaa valtakunnallista yksityisarkistopolitiikkaa. Valtionapuarkistoilla on tärkeä rooli elektronisen valtakunnallisen yksityisarkistorekisterin rakentamisessa ja ylläpidossa.

Kymmenen valtionapuarkiston vuonna 1999 perustama yhdistys Yksityiset keskusarkistot ry on myös toteuttanut keskusarkis-

toja kattavan oman yhteisrekisterin sekä kuva-arkistotietokannan (KARK), jotka ovat tutkijoiden ja muiden käytettävissä keskusarkistojen oman kotisivun kautta.

Nykyisin voimassa oleva laki yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta (998/1974) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1975. Lain mukaan yksityisluontoisille arkistoille voidaan myöntää lakimääräistä ja harkinnanvaraista valtionapua (2 §). Lakimääräistä valtionapua myönnetään rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön ylläpitämälle yksityisluontoiselle arkistolle, jossa säilytettävällä arkistoinneksella on tieteellisen tutkimuksen kannalta tai muutoin huomattavaa yleistä merkitystä. Tällaisen arkiston valtioneuvosto on hyväksynyt tuen piiriin saatuaan asiasta Kansallisarkiston (vuoteen 1994 Valtionarkisto) lausunnon (3 §).

Lakia on muutettu kahdesti. Vuonna 1977 lisättiin valtioneuvoston harkintavaltaa sen hyväksyessä arkistoja lakimääräisen valtionavun piiriin, ja saatettiin lain eläkesäännökset vastaamaan valtionapulaitoksia koskevaa yleistä käytäntöä. Uudistus tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1978 (1032/1977). Vuonna 1981 valtionapujen myöntäminen sekä niihin liittyvä valvonta siirrettiin kokonaisuudessaan Valtionarkistolle. Tukipäätösten ja varainkäytön valvonta olivat siihen asti kuuluneet opetusministeriölle. Samalla väljennettiin vakuutusmaksujen osalta valtionapuun oikeuttavia menoja koskevia säännöksiä. Muutokset tulivat voimaan 1 päivänä tammikuuta 1982 (953/1981).

Lakimääräisen valtionavun määrä on 80 % arkistohoidosta aiheutuvista todellisista ja hyväksyttävistä menoista, joiden kohteet laissa luetellaan (5 §). Lisäksi tällaiselle arkistolle voidaan harkinnan mukaan myöntää ylimääräistä valtionapua sen menojen täyteen määrään saakka, mikäli arkistolla on erittäin huomattavaa tieteellistä merkitystä (6 §).

Niille arkistoille, jotka eivät saa edellä mainittua määräprosenttiin sidottua valtionapua, voidaan myöntää harkinnanvaraista valtionapua kaikkeen arkiston toimintaan (7 §). Harkinnanvaraista valtionapua voidaan myöntää myös kertakaikkisena yksityisluontoisen arkiston järjestämiseksi ja luettelointiseksi Kansallisarkistoon (Valtionarkistoon)

tai maakunta-arkistoon siirtämistä varten (8 §).

Yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta säädetyn lain 14 §:n nojalla on annettu asetus yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta (921/1977). Asetus määrää mm. valtionavun hakemisesta, valtionavun ennakon maksamisesta, valtionapuarkistojen toiminnan tarkastamisesta, henkilökunnan kelpoisuusehdoista, aineiston käytettävyydestä ja tutkijapalvelusta sekä aukioloajoista, henkilökunnan työajoista ja muista käytännön asioista.

Lain tultua voimaan vuonna 1975 hyväksyttiin lakimääräisen valtionavun piiriin viiden säätiön tai rekisteröidyn yhdistyksen ylläpitämät arkistot eli Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (SKS) ja Svenska litteratursällskapet i Finlandin (SLS) ylläpitämät perinne- ja kirjallisuusarkistot sekä kolme yhteiskunnallista arkistoa: Työväen Arkisto (TA), Kansan Arkisto (KA) sekä Keskustan ja maaseudun arkisto (KMA). Näistä Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Svenska litteratursällskapet i Finland ovat alusta lähtien saaneet myös lain 6 §:n mukaista ylimääräistä valtionapua. Valtioneuvosto on myöhemmin hyväksynyt lakimääräisen valtionavun saantiin oikeutetuiksi seitsemän muutakin arkistoa: Porvarillisen Työn Arkisto (PTA, 1976), Ammattiyhdistysarkisto (AYA, 1978), Svenska centralarkivet (SCA, 1978), Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkisto (ELKA, 1981), Suomen Urheiluarkisto (vuoteen 1993 Suomen Urheilun Keskusarkisto, SUA, 1984), Toimihenkilöarkisto (THA, 1989) sekä Urho Kekkosen arkisto (UKK, 1999).

Arkistot sijaitsevat Helsingissä lukuun ottamatta Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkistoa, joka on Mikkelissä, ja Urho Kekkosen arkistoa, joka on Orimattilassa.

Lakimääräistä valtionapua saavien yhteisöjen määrä on 31 vuodessa kasvanut viidestä kahteentoista. Vuonna 2004 yksityisluontoisille arkistoille myönnettiin valtionapuina runsaat 3 547 000 euroa.

Valtionapuarkistoissa säilytettiin aineistoa runsaat 39 hyllykilometriä vuoden 2005 lopussa, jolloin niihin tehtiin 8 977 tutkijakäyntiä ja valtionapuun oikeuttavien työntekijöiden määrä oli 73.

**YKSITYISTEN VALTIONAPUARKISTOJEN TOIMINTATILASTOJA 2005
SEKÄ LOPULLINEN VALTIONAPU 2004**

Arkisto	Aineisto (hm)	Tutkija- käynnit	Vuosi- kasvu (hm)	Henkilöstö kaikki/valtion- apu	Valtionapu 2004
AYA	845	90	110	2/2	78 443
ELKA	19 210	678	1 102	11/8	574 855
KA	3 215	1 011	206	6/6	279 337
KMA	1 493	403	28	3/3	113 611
PTA	1 350	180	62	2/2	108 965
SKS	1 912	2 559	54	36/28	1 168 535
SUA	1 401	526	45	3/2	76 819
SCA	640	157	19	2,5/2	90 892
SLS	1 097	681	47	18/9	492 639
THA	1 910	191	100	2/2	100 432
TA	5 870	2 219	220	12/8	385 862
UKK	355	282	5	2/1,5	77 275
Yhteensä	39 298	8 977	1 999	99,5/73,5	3 547 665

Arkistojen lyhenteet:

AYA	=	Ammattiyhdistysarkisto
ELKA	=	Suomen Elinkeinoelämän Keskusarkisto
KA	=	Kansan Arkisto
KMA	=	Keskustan ja Maaseudun arkisto
PTA	=	Porvarillisen Työn Arkisto
SKS	=	Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
SUA	=	Suomen Urheiluarkisto
SCA	=	Svenska centralarkivet
SLS	=	Svenska litteratursällskapet i Finland
THA	=	Toimihenkilöarkisto
TA	=	Työväen Arkisto
UKK	=	Urho Kekkosen Arkisto

Viime vuosien määrärahojen niukkuuden vuoksi Kansallisarkisto ei ole voinut myöntää harkinnanvaraista valtionapua sellaisten arkistojen toiminnan tukemiseen, jotka eivät saa lakimääräistä valtionapua. Sen sijaan harkinnanvaraista valtionapua on voitu osoittaa arkistolaitokseen luovutettavien arkistojen järjestämiseen ja siirtokuntoon saattamiseen. Tällaisia ovat olleet mm. laajat Suomen

Maaseudun Puolueen, Suomen Kristillisen Liiton, Veikko Vennamon, V.J. Sukselaisen ja Johannes Virolaisen arkistot.

1.2 Nykytilan arviointi

Yksityisluontoisten arkistojen valtionapulaki on tarjonnut vakaat ja ennakoitavissa olevat taloudelliset edellytykset merkittävimpien yksityisten arkistojen toiminnalle. Tätä kautta on voitu turvata keskeisten suomalaisten yhteiskunnallisten järjestöjen, talouselämän sekä suomen- ja ruotsinkielisen kulttuuriperinteen tallentaminen ja käyttöön asettaminen. Valtionapua saavat yksityiset arkistot ovat olennaisella tavalla täydentäneet arkistolaitoksen toimintaa, joka pääosin kohdistuu julkisen hallinnon asiakirjallisen perinnön tallentamiseen. Valtiollisen arkistolaitoksen omin toimin ja sen voimavaroilla ei olisi ollut mahdollista korvata valtionapuarkeitojen toimintaa. Käytännössä valtionapujärjestelmä on myös toiminut verraten hyvin. Myös vastikään suoritettussa arkistolaitoksen kansainvälisessä arvioinnissa annettiin yksityisluontoisten arkistojen valtionapujärjestelmästä yleisellä tasolla varsin myönteinen arvio, pidettiin sitä ainutlaatuisena ja todet-

tiin, että valtion organisaation hoitamina toiminnan kustannukset nousisivat todennäköisesti huomattavasti korkeammiksi.

Yksityisluontoisten arkistojen valtionapulaki on kuitenkin teknisesti vanhanaikainen ja yksistään tästä syystä uudistamisen tarpeessa. Yksityisluontoisten arkistojen valtionapujärjestelmä lienee ainoa edelleen voimassaoleva valtionapujärjestelmä, jossa valtionapu lasketaan toiminnan todellisten ja hyväksyttävien toteutuneiden menojen perusteella, mikä edellyttää avustuksen saajien kaikkien menoerien yksityiskohtaista läpikäymistä. Valtionavustuksissa on yleensä siirrytty käyttämään erityyppisiä laskennallisia perusteita. Tällaisenaan järjestelmä on hallinnollisesti työläs ja edellyttää valtionapuviranomaiselta suurta panostusta erilaisiin tarkastustoimintoihin ja erikseen tehtäviä päätöksiä myönnettävistä valtionavun ennakkoista sekä lopullisten valtionapujen vahvistamisesta. Myös edellä mainitussa kansainvälisessä arvioinnissa pidettiin valtionapuprosessin yksinkertaistamista tarpeellisena.

Lakimääräistä valtionapua saavien arkistojen henkilökunnan eläkkeisiin sovelletaan lakia eräistä valtion varoista suoritettavista eläkkeistä (382/1969). Kyseisen lain piirissä ei nykyisin ole enää mitään muita henkilöstöryhmiä. Tämän vuoksi valtiovarainministeriö valmistelee lain kumoamista vuoden 2007 alusta lukien. Yksityisluonteisten arkistojen valtionapusäädöksiä joudutaan vastaavasti muuttamaan.

Yksityisluontoisten arkistojen valtionapulaki sisältää useita vuonna 2001 voimaan tulleen yleisen valtionavustuslain (688/2001) kanssa päällekkäisiä säännöksiä, ja se on syytä saattaa valtionavustuslain kanssa yhdenmukaiseksi ja yhteensopivaksi.

Edellä mainittujen pääosin säädösteknisten ongelmien ohella yksityisluonteisten arkistojen valtionapujärjestelmässä on toiminnallisia kehittämistarpeita. Valtionavun saajien näkökulmasta valtionapujärjestelmä ei itse asiassa toimi käytännössä siten kuin sen on alun perin ajateltu toimivan. Valtion talouden näkökulmasta on mahdollista, että nykyisten säädösten puitteissa valtionapumenot voivat periaatteessa kasvaa kontrolloimattomasti. Valtionapujärjestelmä ei myöskään ole omiaan kannustamaan valtionavun saajia kustannustehokkaaseen toimintaan, sen enempää

yksittäisen arkiston tasolla kuin niiden yhteistoiminnassakaan. Tarpeettoman yksityiskohtaiset säännökset tekevät erilaisten uusien toimintamallien joustavan soveltamisen hankalaksi, elleivät sitä kokonaan estä.

Lakimääräistä valtionapua saavien arkistojen järjestelmä on pirstaleinen ja eräät arkistot ovat hyvin pieniä ja niiden käyttö vähäistä, mihin myös arkistolaitoksen kansainvälisessä arvioinnissa kiinnitettiin huomiota. Säädösten uudistamisella tähän seikkaan ei kuitenkaan voida suoranaisesti vaikuttaa, mutta säädösten uudistamisella tulisi myös yksityisarkistokentän rakenteelliselle kehitykselle luoda nykyistä paremmat edellytykset.

Yksityisluontoisten arkistojen valtionapulaissa olevien ongelmien vuoksi opetusministeriö asetti 28 päivänä elokuuta 1997 työryhmän säädösten uudistamista valmistelemaan (Yksityisarkistojen valtionaputyöryhmän muistio; Opetusministeriön työryhmien muistioita 8:1998). Työryhmä ehdotti lakimääräisen valtionavun laskentamallia, joka olisi osin perustunut arkistojen todellisiin kiinteistökustannuksiin kuitenkin eräin rajoituksin, ja osin henkilötyövuosiin ja laskennallisiin yksikköhintoihin. Ehdotuksen saaman varsin laajan kritiikin vuoksi se ei kuitenkaan tuolloin johtanut toimenpiteisiin.

2 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on, että tieteellisen tutkimuksen kannalta ja yhteiskunnallisesti muuten tärkeiden yksityisten arkistojen toimintaedellytykset tulevaisuudessakin voidaan turvata pysyvällä ja vakaalla valtion tuella. Tavoitteena on lisäksi mahdollisimman pitkälle yksinkertaistaa valtionavustusten käsittelyyn liittyviä menettelytapoja ja tätä kautta vähentää tarpeetonta hallinnollista työtä niin valtionapuviranomaisen toimivassa Kansallisarkistossa kuin valtionapua nauttivissa arkistoissakin. Vähentämällä yksityiskohtaista sääntelyä pyritään lisäksi siihen, etteivät valtionavustusäännökset epätarkoituksenmukaisesti rajoittaisi arkistojen toimintaa ja sen kehittymistä esimerkiksi tietotekniikan kehityksen aiheuttaman muuttuvan toimintaympäristön vaatimusten mukaisesti.

Säännökset saatetaan tarvittavin osin myös yhdenmukaisiksi yleisen valtionavustuslain kanssa.

Yksityisten arkistojen valtionapujärjestelmän uudistamisessa on eräänä vaihtoehtona ollut siirtyminen laskennalliseen malliin, joka pohjautuisi arkistoille vahvistettaviin henkilötyövuosiin ja arkistojen keskimääräisiin kustannuksiin perustuviin yksikköhintoihin. Tällainen järjestelmä aiheuttaisi kuitenkin erittäin huomattavia muutoksia yksittäisten arkistojen saamiin valtionavustuksiin verrattuna nykytilanteeseen. Lisäksi se olisi ainakin useimpien valtionapuarkistojen kohdalla niiden pienestä koosta johtuen hyvin kärkeäniin, että valtionavustusten suuruutta ei voitaisi säädellä joustavasti. Tämän vuoksi ehdotuksen pohjaksi on otettu lakisäätäinen valtionavustusjärjestelmä, jossa valtionavustusten suuruus kuitenkin perustuu valtionapuviranomaisen asiantuntija-arviointiin ja -harkintaan. Arkistojen menestyksellinen toiminta edellyttää hyvin pitkäjänteistä vakautta ja ennakoitavuutta. Toiminnan aikajänne on vähintään kymmenien vuosien mittainen. Tämän vuoksi yksityisten arkistojen toiminnan taloudellista pohjaa ei voida jättää yksinomaan vuotuisten talousarvio päätösten varaan, vaan valtionavustusjärjestelmästä ja valtionavustusten perusteista on syytä säätää lailla.

Ehdotuksen mukaan pysyväisluonteista valtionavustusta myönnettäisiin tieteellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävälle arkistolle, jonka opetusministeriö on hyväksynyt tällaiseen valtionavustukseen oikeutetuksi Kansallisarkiston lausunnon saatuaan. Pysyväisluonteinen valtionavustus voisi olla enintään 80 prosenttia arkiston hyväksyttävistä menoista. Valtionavustuksen määrään vaikuttisivat arkiston toiminnan laatu ja laajuus sekä taloudellisuus ja tuloksellisuus. Tietyin edellytyksin voitaisiin arkistolle, jolla on erityisiä tehtäviä, myöntää valtionavustusta sen menojen täyteen määrään saakka. Arkistoille voitaisiin myöntää lisäksi harkinnanvaraisia erityisavustuksia omiin ja yhteisiin kehittämissankkeisiin tai huomattaviin erityismenoihin. Lakiin ei enää otettaisi säännöksiä sellaisista harkinnanvaraisista valtionavustuksen muodoista, joita käytännössä ei viime aikoina ole enää myönnetty.

Valtionavustukset tulnaisiin, kuten tähänkin

saakka, suorittamaan määrärahoista, jotka talousarviossa osoitetaan tieteen edistämiseen veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista. Valtionavustuksiin sovellettaisiin muutoin yleisen valtionavustuslain säännöksiä.

3 Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Voimassa olevan yksityisluontoisten arkistojen valtionapulain mukaisesti tulee vuonna 2007 lakimääräiseen valtionapuuun oikeutetuille arkistoille suoritettavaksi vuoden 2006 valtionavun ennakkojen ja lopullisen valtionavun välinen erotus, joka laskennallisesti on noin 5 prosenttiyksikköä lopullisen valtionavun määrästä. Lakiehdotuksen mukaan kyseisille arkistoille vuonna 2007 myönnettävät valtionavustukset tullaan suorittamaan kyseisenä vuonna täysimääräisinä ja lopullisen suuruusina. Tästä päällekkäisyydestä aiheutuu vuonna 2007 kertaluonteinen arviolta noin 209 000 euron suuruinen meno, joka on otettu huomioon vuoden 2007 valtion talousarvioehdotuksessa. Pidemmällä aikavälillä ehdotus tarjoaa nykyistä joustavampia mahdollisuuksia valtionavustusta saavien yksityisten arkistojen toiminnan lehtittämiselle ja niiden yhteistyölle, mitä kautta on saavutettavissa myös taloudellisia etuja.

3.2 Organisaatio- ja henkilövaikutukset

Ehdotuksen mukainen valtionavustusjärjestelmä antaa nykyistä paremmat mahdollisuudet yksittäisten arkistojen toiminnan organisoimille samoin kuin koko yksityisarkistojärjestelmän joustavalle kehittämiselle. Nykyistä yksinkertaisemmat valtionapumenetellyt vähentävät valtionapuviranomaisena toimivassa Kansallisarkistossa tähän tarkoitukseen tarvittavaa työtä.

4 Asian valmistelu

Esitys perustuu opetusministeriön 9 päivänä maaliskuuta 2006 asettaman työryhmän ehdotukseen. Työryhmässä olivat edustettuina opetusministeriö, Kansallisarkisto ja lakimääräistä valtionapua nauttivat arkistot. Työryhmän ehdotuksesta pyydettiin lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministe-

riöltä, Kansallisarkistolta ja lakimääräistä valtionapua saavilta arkistoilta. Eräitä vähäisiä huomautuksia lukuun ottamatta lausunnoissa kannatettiin työryhmän ehdotusta.

5 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esitys liittyy vuoden 2007 talousarvioon edellä kohdassa Taloudelliset vaikutukset kuvatulla tavalla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Tarkoitus. Kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien tutkimuksellista ja yhteiskunnallista merkitystä omaavien arkistoaineistojen pysyvä säilyttäminen ja käyttö valtion- ja kuntasektorilla sekä evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan osalta on järjestetty lainsäädännöllä. Yksityisten yhteisöjen sekä sukujen, perheiden ja yksityishenkilöiden arkistoaineistot ovat näiden yksityisomaisuutta, ja hyvinkin merkittävä tällainen aineisto on vaarassa tuhoutua, ellei sen säilytystä voida taloudellisesti turvata. Säädetävän lain tarkoituksena on edistää kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien yksityisten arkistoaineistojen säilymistä ja käyttöä turvaamalla valtionavustuksilla taloudelliset toimintaedellytykset tällaisia aineistoja säilyttävälle yksityisille arkistoille.

2 §. Soveltamisala. Ehdotuksen mukaan laissa säädetään perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan myönnettäessä valtionavustuksia yksityisille arkistoille valtion talousarvioon tätä tarkoitusta varten otetusta määrärahasta. Arkistolla tarkoitetaan tässä laissa organisaatiota tai toimintayksikköä, jonka tehtävänä on säilyttää arkistoaineistoja. Yksityisellä arkistolla tarkoitetaan sellaista arkistoa, joka säilyttää arkistoaineistoja, jotka ovat muodostuneet yksityisten organisaatioiden sekä sukujen, perheiden ja yksityishenkilöiden toiminnan tuloksena.

3 §. Avustettava toiminta. Pykälässä ehdotetaan säädetäväksi niistä tehtävistä, joihin yksityiset arkistot voivat saada pysyväisluontoista sekä harkinnanvaraista valtionavustusta.

Pykälän 1 kohdan mukaan tämän lain mukaista valtionavustusta voidaan myöntää yksityisten arkistoaineistojen hankintaan ja säilyttämiseen. Arkistoaineistojen hankintaan liittyy usein erilaisia kuluja kuten matkustuskuluja ja aineistojen noutamiseen liittyviä kuljetuskustannuksia. Aineistojen säilyttäminen edellyttää asianmukaisia ja olosuhteil-

taan erityissäädelyjä tiloja. Tilakustannukset ovatkin arkistoissa henkilöstökulujen ohella merkittävin kustannuserä.

Pykälän 2 kohdan mukaan tämän lain mukaista valtionavustusta voidaan myöntää yksityisten arkistoaineistojen järjestämiseen ja luettelointiin sekä käyttöä edistävien hakujärjestelmien laatimiseen. Arkistoaineistojen käyttöä edistävien hakujärjestelmien piiriin kuuluvat myös sähköiset viitetietokannat ja vastaavat hakujärjestelmät. Tällaiset hakujärjestelmät ovat nykyisin välttämättömiä sekä tutkijoiden että suuren yleisön arkistojen palvelutasolle asettamien odotusten vuoksi. Nämä hakujärjestelmät edellyttävät sekä laite- ja ohjelmistohankintoja että ostopalveluiden käyttöä.

Pykälän 3 kohdan mukaan tämän lain mukaista valtionavustusta voidaan myöntää yksityisten arkistoaineistojen asettamiseen tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käyttöön. Yksityisten arkistoaineistojen säilymistä edistämisen perimmäisenä tarkoituksena on, että säilytettävät aineistot tulevat tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käyttöön. Siitä, millaisia vaatimuksia yksityisille arkistoille asetetaan säilytettävien aineistojen käytettävyyden varmistamiseksi, säädetään 6 §:n kohdissa 2 ja 5.

Pykälän 4 kohdan mukaan tämän lain mukaista valtionavustusta voidaan myöntää myös yksityisten arkistoaineistojen käyttöä edistävään muuhun kuin pykälän 1—3 kohdissa lueteltuun toimintaan. Tällaisella toiminnalla tarkoitetaan yksityisen arkiston säilyttämien aineistojen tekemistä tunnetuksi esim. julkaisujen ja näyttelyiden avulla. Myös säilytettävien aineistojen käytettävyyden edistämien avoimessa verkkoympäristössä saatavilla olevien viitetietokantojen sekä digitoitujen asiakirjojen avulla kuuluu tämän toiminnan piiriin. Sen sijaan sellainen tieteellinen tutkimustoiminta, joka ei suoranaisesti liity yksityisten arkistojen säilyttämien arkistoaineistojen käytettävyyden edistämiseen, ei kuulu sellaisen toiminnan piiriin, johon voidaan saada tämän lain mukaista valtionavustusta.

4 §. Valtionapuviranomainen. Pykälässä

ehdotetaan säädettäväksi, että Kansallisarkisto on valtionapuviranomainen tässä laissa tarkoitettujen valtionavustusten osalta. Kansallisarkisto myöntäisi lain mukaiset avustukset ja valvoisi niiden käyttöä. Kansallisarkisto vastaisi myös kaikista niistä tehtävistä, jotka valtionapuviranomaiselle kuuluvat valtionavustuslain mukaan.

2 luku. Pysyväisluonteinen valtionavustus

5 §. *Valtionavustukseen oikeutetut arkistot.* Pysyväisluonteista valtionavustusta voitaisiin ehdotuksen mukaan myöntää tieteellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävälle arkistolle. Tällaisia arkistoja voivat olla ensi sijassa merkittävien järjestöjen tai järjestöryhmien keskusarkistot, tiettyjen yhteiskunnallisten toimialojen keskusarkistot tai tiettyjen kulttuurisektoreiden kulttuuriperintöä kokoavat arkistot. Valtionavun piirissä olevan arkiston ylläpitäjän tulisi olla joko rekisteröity yhdistys tai säätiö kuten voimassa olevan lain mukaisen lakimääräisen valtionavun osalta on tilanne. Pysyväisluonteisen valtionavustukseen oikeutetuksi arkiston hyväksyisi opetusministeriö saatuaan asiasta Kansallisarkiston lausunnon. Kansallisarkiston lausunnossa tulitaisiin erityisesti arvioimaan arkiston tieteellistä ja yhteiskunnallista merkitystä. Voimassa olevan lain mukaan lakimääräiseen valtionapuun oikeutetuksi arkistot on hyväksynyt valtioneuvosto. Pysyväisluonteiseen valtionavustukseen oikeutetuiksi tulisivat 1-man eri toimenpiteitä 16 §:n 1 momentin siirtymäsäännöksen nojalla ne arkistot, jotka ovat olleet oikeutettuja voimassa olevan lain mukaiseen lakimääräiseen valtionapuun. Tällä hetkellä näitä edunsaajia on 12.

6 §. *Pysyväisluonteisen valtionavustuksen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin pysyväisluonteisen valtionavustuksen saamisen edellytyksistä. Säännöksen tarkoituksena on turvata toisaalta valtionavustusten asianmukainen käyttö ja valtionavustuksen turvin tapahtuvan toiminnan arkistohoidollinen laatu. Vastaavansisällöiset säännökset sisältyvät myös voimassa olevaan lakiin ja asetukseen.

Valtionavustuksen edellytyksenä olisi, että arkisto noudattaa toiminnassaan arkistojen valtionavustusta annettua lakia.

Arkistossa säilytettävän aineiston tulisi olennaisilta osin olla tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käytössä ja arkistolla tulisi olla järjestetty tutkijapalvelu. Arkistojen toiminnan näkökulmasta on tärkeää, että ne voivat kohtuullisessa määrin määrätä säilyttämiään luottamuksellisia asiakirjoja salassa pidettäväksi määräaikaaisesti. Eräissä tapauksissa myös lainsäädäntö saattaa edellyttää asiakirjojen salassapitoa valtionavustusta saavissa arkistoissa. Yhteiskunnan kannalta on kuitenkin tarkoituksenmukaista edellyttää, että salassapito on määrällisesti rajoitettua ja että valtionavustuksella hoidettavat arkistot pääosin ovat käytettävissä. Arkistoaineistojen julkisuudesta säädettäisiin tarkemmin 12 §:ssä.

Valtionavustusta saavilla arkistoilla ja niiden ylläpitäjillä on useissa tapauksissa myös muuta toimintaa. Valtionavustuksen asianmukaisen käytön turvaamiseksi pykälän 3 kohdassa edellytettäisiin, että arkistoa on hoidettava erillään ylläpitäjän mahdollisesta muusta toiminnasta.

Arkistoaineistojen säilymisen edellytyksenä on, että niitä säilytetään tiloissa, jotka täyttävät arkistohoidolliset vaatimukset esimerkiksi kosteuden, lämpötilan ja paloturvallisuuden osalta. Tämän vuoksi valtionavustuksen edellytyksenä pykälän 4 kohdan mukaan olisi, että arkistoaineistoa säilytettäisiin Kansallisarkiston hyväksymissä tiloissa.

Arkiston korkealaatuinen, tehokas ja taloudellinen toiminta edellyttää, että sillä on palveluksessaan riittävä henkilökunta, jolla on myös riittävä arkistoammattillinen asiantuntemus. Pykälän 5 kohtaan ehdotetaan tätä koskevaa yleisluontoista säännöstä. Kansallisarkiston tehtävänä olisi käytännössä valvoa, että säännöstä arkistoissa noudatettaisiin. Lakiin ei kuitenkaan ole tarpeen ottaa täsmällisempiä arkiston henkilökuntaa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Pykälän 6 kohdan mukaan valtionavustusta saavalla arkistolla tulisi olla sen toimintaa ohjaavat säännöt, jotka Kansallisarkisto hyväksyy. Säännöt sisältäisivät määräykset arkiston organisaatiosta, johtamisesta ja henkilökunnasta, organisaatiokentästä, johon arkiston toiminta kohdistuu, asiakirjojen käytettävyyttä säätelevistä periaatteista, asiakirjojen käsittelystä, järjestämisestä ja luetteloinnista ja tutkijapalvelun järjestelystä.

7 §. Avustuksen määräytyminen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi pysyväsluonteisen valtionavustuksen enimmäismäärästä, mikä olisi 80 prosenttia arkiston hyväksyttävistä menoista. Voimassa olevan valtionapulain mukainen lakimääräinen valtionapu on nimenomaisesti 80 prosenttia arkiston todellisista ja hyväksyttävistä menoista. Tarkoituksena on, että vaikka valtionavustusprosentin määrittelytapa muuttuu, arkistojen saamien avustusten taso säilyisi siirtymävaiheessa absoluuttisesti aiemmalla tasolla. Valtionavustusten kehitys tulisi jatkoissa määräytymään sen mukaan, miten talousarviossa tarkoitukseen osoitettava määräraha on mahdollista korottaa. Pidemmällä aikavälillä eri arkistojen avustuksissa voisi tapahtua muutoksia, jotka perustuisivat niiden toiminnan kehittymiseen ja rahoitustarpeisiin. Valtionavustus- ja -osuussäädöksiin yleiseen tasoon nähden 80 prosentin valtionavustusosuus on huomattavan korkea. Sitä voidaan kuitenkin perustella, paitsi lähtökohtalanteella, myös sillä, että valtionavun piirissä olevien arkistojen toiminta palvelee lähes yksinomaan tieteellistä tutkimusta ja ne kuuluvat osana tutkimuksen kansalliseen infrastruktuuriin. Elleivät kyseiset arkistot näitä tehtäviä hoitaisi, tehtävät jäisivät kokonaan julkisen vallan hoidettaviksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin perusteista, jotka on otettava huomioon yksittäisiä valtionavustuspäätöksiä tehtäessä. Säännös ohjaa valtionapuviranomaisena toimivan Kansallisarkiston päätöksentekoa. Valtionavustuksen määrään vaikuttavia tekijöitä olisivat arkiston toiminnan laajuus ja laatu sekä toiminnan taloudellisuus ja tuloksellisuus. Kansallisarkiston tehtävänä on yhdessä valtionapuarkistojen kanssa kehittää edellä mainittuja seikkoja tarkemmin kuvaavia tunnuslukuja samoin kuin muutenkin seurata arkistojen toimintaa.

3 Luku. **Harkinnanvarainen valtionavustus**

8 §. Erityinen harkinnanvarainen valtionavustus. Voimassa olevan yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain 6 §:n mukaan arkistolle, jolla on erittäin huomattavaa tieteellistä merkitystä, voidaan myöntää

lakimääräisen valtionavun lisäksi ylimääräistä valtionapua menojen täyteen määrään saakka. Koko lain voimassaoloajan tällaista ylimääräistä valtionapua ovat saaneet Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Svenska litteratursällskapet i Finland arkistotoimintaansa. Perusteluna tälle on ollut se, että kyseisten arkistojen toimintaa oli jo ennen nykyisen lain voimaantuloa rahoitettu kokonaan valtion tuella. Näiden arkistojen erityisasemaa voidaan perustella myös niiden toiminnan luonteella, joka poikkeaa muista lakimääräistä valtionapua saavista arkistoista. Varsinaisen arkistotoiminnan ohessa kyseiset laitokset harjoittavat laajaa aktiivista kulttuuriin ja perinteeseen kohdistuvaa keräystoimintaa, dokumentointia ja aineistojen tutkimuksen muuhun edistämiseen liittyvää toimintaa. Arkistojen toiminta ei myöskään samalla lailla palvele niiden omien taustaorganisaatioiden toimintaa kuin muissa lakimääräistä valtionapua saavissa arkistoissa, millä taustayhteisöjen omarahoitusosuutta näiden osalta voidaan perustella. Ensi sijassa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Svenska litteratursällskapet i Finlandin aseman turvaamiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan valtionavustusta voitaisiin talousarvion rajoissa myöntää erityisistä syistä arkiston menojen täyteen määrään saakka, jos arkistolla on erityisen merkittäviä kulttuuri-ilmiöiden dokumentointiin ja dokumenttiaineistojen tutkimuskäytön edistämiseen liittyviä tehtäviä.

9 §. Kertaluonteinen harkinnanvarainen valtionavustus. Valtionavustusta saavilla arkistoilla on aika ajoin perusteltuja kertaluonteisia erityismenoja, jotka voivat liittyä esimerkiksi erilaisiin kehityshankkeisiin. Tällaiset hankkeet voivat liittyä muun muassa erilaisten tietojärjestelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon. Arkistojen palvelutoiminnan ja aineistojen käytettävyyden lisäämiseksi on tarvetta myös arkistojen yhteisten, samoin kuin yksityisten arkistojen ja arkistolaitoksen yhteisten tietojärjestelmien kehittämiseen. Arkistojen yhteisinä hankkeina voivat taloudellisestakin näkökulmasta olla tarpeen myös yhteisiin tiloihin samoin kuin muihin palveluihin liittyvät hankkeet. Tämänkaltaisia hankkeita on osoittautunut vaikeaksi rahoittaa yksittäisten arkistojen lakimääräisten valtionavustusten kautta, minkä vuoksi lakiin

ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan talousarvion rajoissa voitaisiin myöntää myös kertaluontoisia valtionavustuksia arkistojen huomattaviin erityismenoihin ja kehittämishankkeisiin samoin kuin valtionapuarkistojen yhteisiin hankkeisiin.

4 luku. Erinäiset säännökset

10 §. Rahoitus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että valtionavustukset rahoitetaan ensisijaisesti veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista tieteen edistämiseen valtion talousarviossa osoitetuista määrärahoista samoin kuin on tehty voimassa olevan lain mukaan.

11 §. Valtionavustuslain soveltaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että yksityisten arkistojen valtionavustuksiin sovellettaisiin muutoin yleisiä valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä. Sovellettaviksi tulisivat valtionavustuksen myöntämistä ja maksatusta (3 luku), käyttöä ja valvontaa (4 luku), palauttamista ja takaisinperintää (5 luku), tietojensaantia ja tietojen luovuttamista (6 luku) koskevat säännökset samoin kuin lain 7 luvun säännökset, jotka koskevat tiedoksiantoa, muutoksenhakua, täytäntöönpanoa, vaikutusten arviointia ja valtionapuviranomaisen tarkempia ohjeita.

12 §. Arkistoaineistojen julkisuus. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että valtionavustusta saavassa yksityisessä arkistossa säilytettävien aineistojen julkisuudessa on noudatettava, mitä julkisuudesta on luovuttajan kanssa sovittu. Tämän ohella valtionavustusta saavan yksityisen arkiston säilyttämään arkistoaineistoon sisältyvien asiakirjojen osalta olisi lisäksi noudatettava, mitä niiden julkisuudesta ja salassapidosta on säädetty. Lain-säädäntöön sisältyy eräiden yksityisten toimialojen asiakirjojen salassapitoa koskevia säännöksiä. Esimerkiksi pankkilainsäädännössä säädetään pankkitoimintaan liittyvien asiakirjojen salassapidosta ja julkisuudesta. Yksityiset organisaatiot voivat lain, asetuksen tai lakiin perustuvan valtuutuksen nojalla hoitaa julkisia tehtäviä, ja tällaisiin tehtäviin liittyvien asiakirjojen osalta tulee noudattaa lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) sekä erityislainsäädännön säännöksiä kyseisen toiminnan asiakirjojen julki-

suudesta ja salassapidosta. Yksityisten arkistojen säilyttämiin aineistoihin sisältyy myös asiakirjoja, jotka suoranaisesti liittyvät viranomaisten toimintaan, esimerkiksi diplomaattiraporttien jakelukappaleita. Tällaisten asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa myös yksityisissä arkistoissa säätelevät julkisuuslaki sekä erityislainsäädäntöön sisältyvät säännökset asiakirjojen julkisuudesta ja salassapidosta. Lisäksi henkilötietolainsäädäntö säätelee henkilötietojen käsittelyä.

13 §. Maksuperusteet. Ehdotuksen mukaan valtionavustusta saavan arkiston peruspalvelujen eli aineistojen ja hakemistojen käytön arkiston tiloissa tulisi olla maksutonta. Muista suoritteistaan arkistot voisivat periä kohtuullisia maksuja. Maksullisuus voisi tulla kysymykseen erityyppisissä erityispalveluissa ja suoritteissa, joiden tuottamiseen liittyy sellaisia erilliskustannuksia, jotka on perusteltua periä palvelun käyttäjältä. Maksullisen palvelutoiminnan volyyymi valtionavustusta nauttivissa arkistoissa on sinänsä hyvin vähäinen.

14 §. Toiminnan lakkaaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tilanteesta, jolloin valtionavustusta saavan arkiston toiminta lakkaa. Tällaisten tilanteiden varalta on tarpeen turvata arkiston aineistojen säilyminen. Ensisijainen velvollisuus huolehtia aineistojen säilymisestä ja tämän järjestämisestä on arkiston ylläpitäjällä, jolle aineistojen omistusoikeus kuuluu. Jotta arkistoaineistojen säilyminen voitaisiin taata edellytettäisiin, että Kansallisarkisto hyväksyy tavan, jolla aineistojen säilyttäminen aiotaan järjestää. Kysymykseen voi joissain tapauksissa tulla myös toimintansa lopettavan arkiston aineistojen siirtäminen Kansallisarkistoon tai maakunta-arkistoihin.

5 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

15 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007. Sillä kumottaisiin voimassa oleva laki yksityisluontoisten arkistojen valtionavustusta tähän myöhemmin tehtyine muutoksineen. Pykälän 2 momenttiin on otettu tavanomainen voimaantulosäännös. Ennen lain voimaantuloa Kansallisarkiston tulee muun muassa valmis-

tella vuoden 2007 valtionavustusten hakemista koskevat tarkemmat ohjeet. Myös hakuprosessi tulee käynnistää siten, että avustukset ovat myönnettävissä heti lain voimaantulon jälkeen.

16 §. Siirtymäsäännökset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi nykyisen lain mukaiseen valtionapuun oikeutettujen yksityisten arkistojen oikeudesta myös säädettävän lain 5 §:ssä tarkoitettuun pysyväisluoteiseen valtionavustukseen ilman erillistä hakemusta.

Kumottavan lain mukaan myönnetyn valtionavun käyttöön, käytön valvontaan, lopullisen valtionavun vahvistamiseen, palauttamiseen ja takaisinperintään noudatetaan py-

kälän 2 momentin mukaan valtionavun myöntämisaikana voimassa olleita säännöksiä. Säännös koskisi ensi sijassa hakimääräistä valtionapua saavien arkistojen vuoden 2006 lopullisen valtionavun hakemista ja vahvistamista.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2007.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

yksityisten arkistojen valtionavusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien yksityisten arkistoaineistojen säilymistä ja käyttöä turvaamalla tällaisia aineistoja säilyttävien yksityisten arkistojen toimintaedellytykset niille myönnettävillä valtionavustuksilla.

2 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään niistä perusteista ja menettelyistä, joita noudatetaan myönnettäessä valtionavustuksia yksityisille arkistoille valtion talousarvioon tätä tarkoitusta varten otetusta määrärahasista.

3 §

Avustettava toiminta

Tämän lain nojalla voidaan myöntää pysyväisluonteista valtionavustusta ja harkinnanvaraista valtionavustusta yksityisten arkistoaineistojen:

- 1) hankintaan ja säilyttämiseen;
- 2) järjestämiseen ja luotteloimiseen sekä käyttöä edistävien hakujärjestelmien laadintaan;

3) asettamiseen tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käyttöön; sekä

4) käyttöä edistävään muuhun toimintaan.

4 §

Valtionapuviranomainen

Valtionapuviranomainen tässä laissa tarkoitetuissa valtionavustuksissa on Kansallisarkisto.

2 luku

Pysyväisluonteinen valtionavustus

5 §

Valtionavustukseen oikeutetut arkistot

Pysyväisluonteista valtionavustusta voidaan myöntää rekisteröidyn yhdistyksen tai säätiön ylläpitämälle, toiminnaltaan tieteellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävälle yksityiselle arkistolle, jonka opetusministeriö on saatuaan asiasta Kansallisarkiston lausunnon hyväksynyt valtionavustukseen oikeutetuksi.

6 §

Pysyväisluonteisen valtionavustuksen edellytykset

Sen lisäksi mitä 5 §:ssä säädetään, pysyväisluonteisen valtionavustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että:

- 1) arkistossa noudatetaan tätä lakia;

2) arkistossa säilytettävä arkistoaineisto on oleellisilta osiltaan tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käytettävissä ja arkistolla on järjestetty tutkijapalvelu;

3) arkistoaineistoa hoidetaan erillään arkiston ylläpitäjän muusta toiminnasta;

4) arkistoaineistoa säilytetään Kansallisarkiston hyväksymissä arkistotiloissa;

5) arkistossa on sen tehtäviin nähden riittävä ja ammatillisesti pätevä henkilökunta; sekä

6) arkistolla on Kansallisarkiston hyväksymät toimintaa ohjaavat säännöt.

7 §

Avustuksen määräytyminen

Pysyväisluonteinen valtionavustus voi olla enintään 80 prosenttia arkiston hyväksyttävistä menoista, joihin sisältyvät riittävät henkilöstö-, kiinteistö- ja toimintamenot.

Valtionavustusta määrättäessä otetaan huomioon arkiston toiminnan laatu ja laajuus sekä taloudellisuus ja tuloksellisuus.

3 luku

Harkinnanvarainen valtionavustus

8 §

Erityinen harkinnanvarainen valtionavustus

Yksityisluonteiselle arkistolle, joka saa pysyväisluonteista valtionavustusta, voidaan myöntää erityistä harkinnanvaraista valtionavustusta arkiston menojen täyteen määrään. Edellytyksenä on, että arkistolla on erityisen merkittäviä kulttuuri-ilmiöiden dokumentointiin ja dokumenttiaineistojen tutkimuskäytön edistämiseen liittyviä tehtäviä ja että avustuksen myöntämiseen on erityinen syy.

9 §

Kertaluonteinen harkinnanvarainen valtionavustus

Yksityisluonteiselle arkistolle, joka saa pysyväisluonteista valtionavustusta, voidaan myöntää kertaluonteisena harkinnanvaraista valtionavustusta huomattaviin erityismenoi-

hin ja kehityshankkeisiin sekä arkistojen yhteisiin hankkeisiin.

4 luku

Erinäiset säännökset

10 §

Rahoitus

Tämän lain mukaiset valtionavustukset suoritetaan ensisijaisesti valtion talousarvionsa tieteen edistämiseen osoitetuista veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

11 §

Valtionavustuslain soveltaminen

Jollei tässä laissa toisin säädetä, tässä laissa tarkoitettuihin valtionavustuksiin sovelletaan, mitä valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään.

12 §

Arkistoaineistojen julkisuus

Jollei asiakirjojen julkisuudesta tai salassapidosta toisin säädetä, valtionavustusta saavassa yksityisessä arkistossa säilytettävien aineistojen julkisuudessa noudatetaan, mitä siitä on aineistojen luovuttajan kanssa sovittu.

13 §

Maksuperusteet

Valtionavustusta saavan yksityisen arkiston aineistojen ja hakemistojen käyttö arkiston tiloissa on maksutonta. Muista suoritteistaan arkisto voi periä kohtuullisia maksuja.

14 §

Toiminnan lakkaaminen

Jos valtionavustusta saavan yksityisen arkiston toiminta lopetetaan, sen hallussa oleva

arkistoaineisto on säilytettävä Kansallisarkiston hyväksymällä tavalla.

lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

5 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

15 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2006.

Tällä lailla kumotaan yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta 20 päivänä joulukuuta 1974 annettu laki (998/1974) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä

16 §

Siirtymäsäännökset

Yksityinen arkisto, joka ennen tämän lain voimaantuloa on ollut oikeutettu tällä lailla kumotun lain mukaiseen lakimääräiseen valtionapuun, on oikeutettu 5 §:n mukaiseen pysyväisluonteiseen valtionavustukseen.

Ennen lain voimaantuloa myönnetyn valtionavun käytössä ja käytön valvonnassa, b-pullisen valtionavun vahvistamisessa, palauttamisessa ja takaisinperinnässä noudatetaan valtionavun myöntämisaikana voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 12 päivänä syyskuuta 2006

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Opetusministeri *Antti Kalliomäki*